

Didaktické metody v
jazykovém vzdělávání

BC. MARIE SEDLÁKOVÁ

Didaktické metody

Cílevědomý a záměrný postup, kterým učitel reguluje učení žáků při vyučování.

– Způsob záměrného uspořádání činnosti učitele a žáka (cesta) směřující k danému výukovému cíli.

- funkcí metod je řídit (regulovat) učení tak, aby jeho výsledkem byly osvojené vědomosti a dovednosti a rozvinuté schopnosti žáka, a to v souladu s výukovými cíli, s přihlédnutím k individuálním rozdílům mezi žáky ve třídě

Vývoj didaktických metod

procházejí dlouhým historickým vývojem a měnily se v závislosti na historicko-společenských podmínkách výuky, školy a pojetí výuky.

- antika: dialog, sokratovská metoda (kladení otázek)
- středověk: memorování poznatků, často bez pochopení významu (J. A. Komenský proti tomuto zdůrazňoval význam poznání věcí)
- 17. stol.: přirozená metoda, slovně-názorová koncepce, paralela společnost-příroda (co lze pozorovat-aplikovat)
- 19. stol.: Herbart – teorie „formálních stupňů vyučování (jasnost, asociace, systém metoda)“, která byla zdogmatizována jeho nástupci „herbartovci“ a vedla k memorování, pamětnímu učení a pasivitě žáků

Herbert založil didaktické postupy na analýze psychických procesů

Vývoj didaktických metod

20. st. – aktivní metody – žák má být při vyučování aktivizován tak, aby se rozvíjelo jeho myšlení a všestranně se rozvíjela jeho osobnost; problémová metoda (J. Deweye), metoda projektová (W.H. Kilpatricka), pracovní metoda (G. Kerchensteiner), apod.

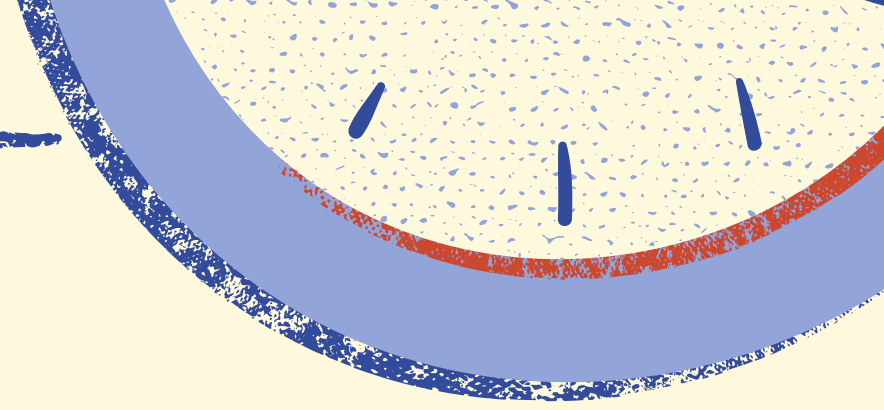
Postupně se rozvíjí další metody - pedagogické inovace, kladoucí důraz na spoluúčast žáka a učitele ve vyučování, aktivitu žáka a jeho učební styly, schopnosti a potřeby. Tento proces pokračuje i v současnosti. - tzv.

alternativní metody.

Klasifikace výzkumných metod

- _____
- _____
- _____

Klasifikace

Pro úspěšnou vyučovací hodinu je volba vhodných metod klíčová.

Závisí však na mnoha faktorech, z nichž pouze některé může sám učitel ovlivnit nebo je změnit ke svému prospěchu.

Mezi tyto činitele patří:

- zákonitosti výukového procesu**
- cíle a úkoly výuky**
- obsah a metody daného oboru**
- úroveň fyzického a psychického rozvoje žáků**
- zvláštnosti třídy**
- skupiny žáků**
- vnější podmínky výchovně-vzdělávací práce**
- a osobnost učitele**

Klasifikace

kteřá zohledňuje stupeň složitosti edukačních vazeb mezi učitelem a žáky

Klasické výukové metody - didaktický aspekt

Metody slovní

Metody názorně-demonstrační

Metody dovednostně-praktické

Aktivizující metody - aspekt interaktivní

Metody diskusní.

Metody heuristické, řešení problémů.

Metody situační.

Metody inscenační.

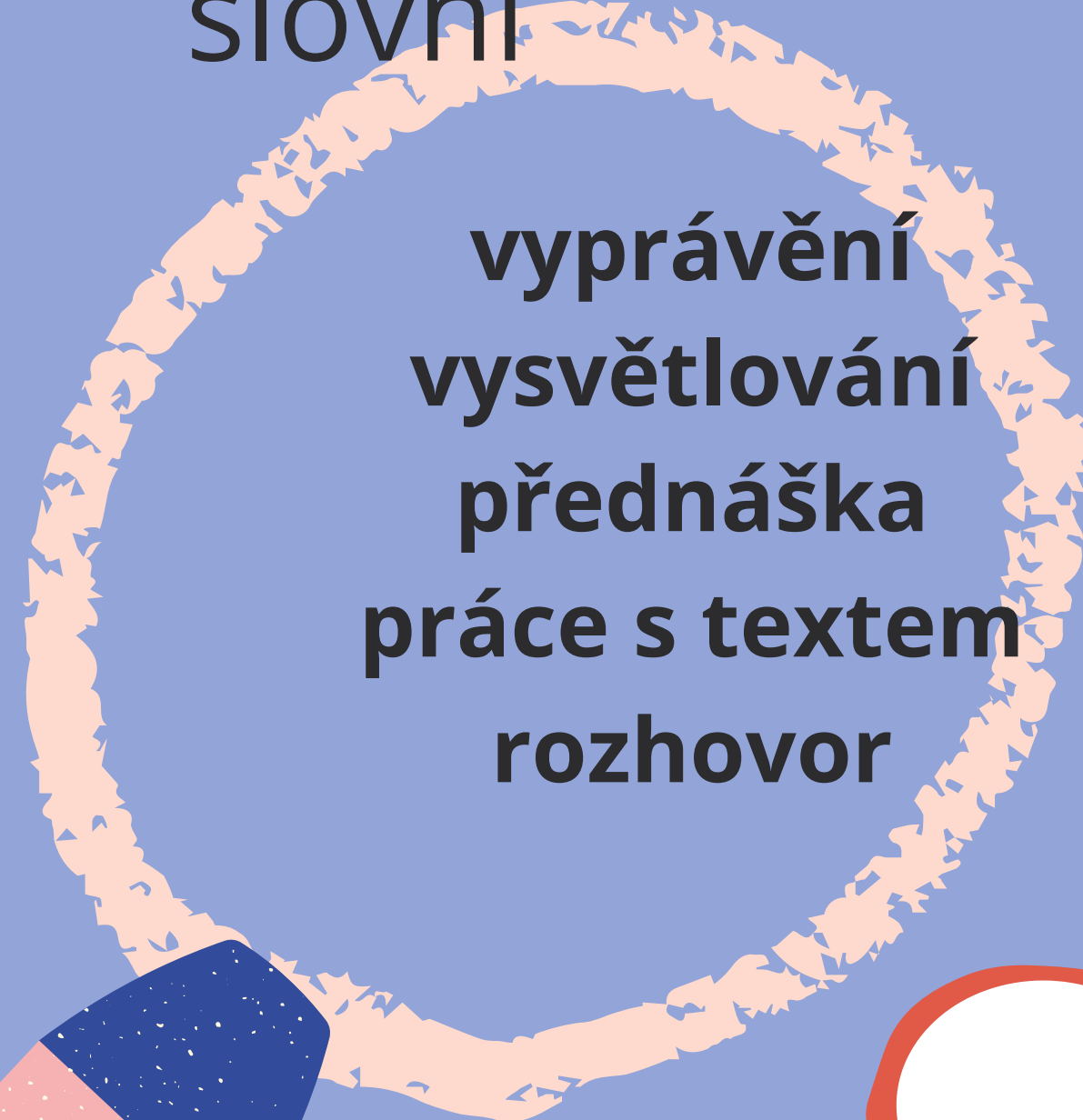
Didaktické hry.

Komplexní výukové metody

Klasické výukové metody

slovní

vyprávění
vysvětlování
přednáška
práce s textem
rozhovor

jsou založeny na ústním nebo písemném projevu. Umožňují žákům vyjadřovat své myšlenky, argumentovat, předkládat hodnocení, popisovat své vlastní postoje a jednání.

učitel dbá i na řeč žáků (polykání koncovek, intonace atd.)

Klasické výukové metody

slovní

vyprávění

poutavé líčení příběhu, děje či události, upřednostňuje tedy epickou linii.

Učitel se snaží žáky zaujmout, motivovat, emotivně naladit. Zároveň v nich podporuje rozvoj fantazie a umění naslouchat druhému.

Z výrazových prostředků je ve vyprávění často používána **přímá řeč, metafora, dramatické zbarvení**.

Posluchačům jsou také předkládány vlastní dojmy a pocity vypravěče

komunikační jednosměrnost

Učitel podporuje žákovu pozornost, ale při hromadné organizační formě, se kterou se metoda pojí, je obtížná její kontrola.

Zpětná vazba je tak především odvozována z neverbálních projevů třídy, případně je omezována kladením individuálních motivačních otázek některým žákům.

Vyprávění je častěji používáno v **ročnících mladších žáků a po obsahové stránce spíše ve výuce humanitně orientovaných předmětů.**

Klasické výukové metody

slovní vyprávění

Příklad: český jazyk - vyprávění

„Hořelo. A Vilém se loudal s balením svých pěti švestek. Tatínek se zlobil. Hasiči s hadicemi už přibíhali, ale rodiče mleli z posledního: „Smůla se nám lepí na paty.“ A opravdu: pryskyřice z podlahy se žářem rozehřála! „Dnes už nevytáhneme paty z domu.“ Po tatínkových slovech nám naskočila husí kůže. Vilémovi místy i s husími brky. Najednou vyšla z požáru teta Bláža. Hrála všemi barvami. Byla u nás pečená vařená, úplně jsme zapomněli, že je u nás na návštěvě. (Z. Svěrák in Český jazyk pro 5. ročník ZŠ, 2011, s. 100).

Úkoly pro žáky: Vymyslete na základě úvodního textu celý příběh: doplňte začátek (jak požár začal, co vlastně hořelo) a konec (jak vše dopadlo).“ (Kosová a kol., 2011, s. 100)

Toto vyprávění slouží žákům (kromě procvičování slohového útvaru) také k zopakování učiva z předchozího ročníku (spojek, předložek, souvětí) a k expozici učiva nového (pravopisu předložek s, z).

Klasické výukové metody

slovní

vysvětlování

**dovednost vysvětlovat učivo
spočívá v jeho srozumitelnosti
a logické stavbě.**

ucelený, logicky uspořádaný postup,
jakým je žákům učivo zprostředkováno.

Hlavním cílem je pak pochopení problematiky.

Zásadní je přitom respektovat dosavadní znalostní úroveň dětí a přizpůsobit své vysvětlení jejich zvláštnostem.

- vycházet z žákových dosavadních znalostí a zkušeností;
- zjednodušovat učivo;
- soustředit se na podstatné (užít klíčovou větu, poskytnout přehled učiva, předložit poznatky jako logický řetězec);
- logicky učivo systematizovat a pomoci studentům se v učivu orientovat; adekvátně používat abstraktní a konkrétní vysvětlování.

Klasické výukové metody

slovní

přednáška

delší souvislý projev na konkrétní odborné téma.

Na rozdíl od vysvětlování je přednáška časově náročnější, prohlubující, seznamující s problematikou detailněji. Je vhodná zejména pro objasnění teorie daného oboru

- na ZŠ není tak častá
- vyžaduje schopnost koncentrace na delší dobu - nutné vyžadovat aktivní účast - promyšlená metodika

Klasické výukové metody

slovní

práce s textem

tradičně vnímaná metoda

nejrozšířenější druh didaktického textu

Ne každý text, který je ve výuce používán, může být nazván učebnicí

Funkce učebnic (Gavora):

- didakticky ztvárňuje vědecké poznatky a podává je formou učiva;
- pomáhá učivo procvičovat, opakovat, systematizovat a integrovat;
- je prostředkem sebevzdělávání a sebekontroly žáka;
- působí na postoje, názory, zájmy aj. žáka, má tedy výchovný vliv.

Klasické výukové metody

slovní

V kategorii slovních metod představuje rozhovor jednu z aktivnějších výukových strategií

rozhovor

Výukový rozhovor, který je charakteristický svou dvousměrnou komunikací, řadíme k dialogickým slovním metodám. Nejčastěji probíhá mezi žáky a učitelem, který zde zaujímá řídicí roli, někdy mezi žáky navzájem.

Ve výuce může posloužit ve fázi motivace (motivační rozhovor), expozice nového učiva (jako doplnění výkladu), ve fázi fixace (opakovací rozhovor) nebo při zkoušení (diagnostický rozhovor).

nejso pro rozhovor vhodné :

- otázka řetězová (nejasná formulace, několikeré opakování dotazu, pozměnění, doplnění, než žáci pochopí smysl ;
- otázka sugestivní (předjímající odpověď – např. „Je důležitá ochrana životního prostředí?“);
- otázka nejasná (např. „Co si pamatujete o ochraně životního prostředí?“).

Metody názorně-demonstrční

Předvádění a pozorování

Práce s obrazem

Instrukce

potvrzují důležitost smyslového vnímání
a pomáhají učivo názorně prezentovat

K tradičně používaným pomůckám sloužícím k prezentaci a demonstraci patří školní tabule.

Komplexní výukové metody

Frontální výuka.

Skupinová výuka

Partnerská výuka

Individuální a individualizovaná výuka

Kritické myšlení

Brainstorming

Projektová výuka

Učení dramatem

Otevřené učení

Učení v životních situacích

Televizní výuka

Výuka podporovaná počítačem

Sugestopedie a superlearning

Hypnopedie

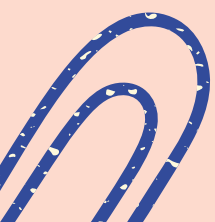
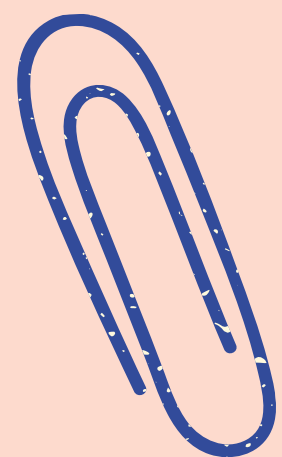
Aktivizační metody

metoda dialogická
metoda situační
metoda isncenační
didaktické hry

Práce se žákem se SVP

Práce se žákem se SVP

Jde o žáky

se zdravotním postižením (tělesným, zrakovým, sluchovým, mentálním, autismem, vadami řeči, souběžným postižením více vadami, vývojovými poruchami učení nebo chování),

více času na napsání a kontrolu
ústní ověření znalostí gramatiky po písemné práci
vyhledávání chyb ve vlastním písemném projevu
místo diktátu doplňovací cvičení
ponechání pomocných linek v sešitech
tabulka písmen ponechaná v lavici
společné čtení stranou ostatních dětí
pro cizí jazyk:
častý poslech a opakování jazyka básničky

se zdravotním znevýhodněním (zdravotním oslabením, dlouhodobým onemocněním a lehčími zdravotními poruchami vedoucími k poruchám učení a chování)

se sociálním znevýhodněním (z rodinného prostředí s nízkým sociálně kulturním postavením, ohrožení sociálně patologickými jevy, s nařízenou ústavní výchovou nebo uloženou ochrannou výchovou a žáci v postavení azylantů a účastníků řízení o udělení azylu).

specifické potíže se čtením (dyslexie)
specifické potíže se psaním (dysgrafie)
specifické potíže s pravopisem (dysortografie)

Práce se žákem s OMIJ

nepřijetí - vykořenění

agrese

tiché období

rezistence na změnu

(odmítání učít se česky)

poslouchat, co dítě říká
umožnit mu někam patřit
snaži se o kulturní zakořenění

člověk v procesu, ne s problémem

Práce se žákem
se slovy

<https://meta-ops.eu/>

Nauč se slovíčka
snadno a rychle
s aplikací
WordTrainer
FRAUS.

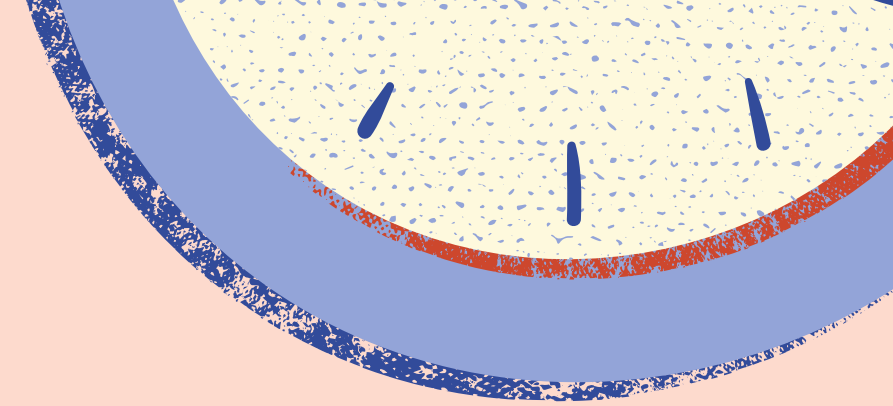
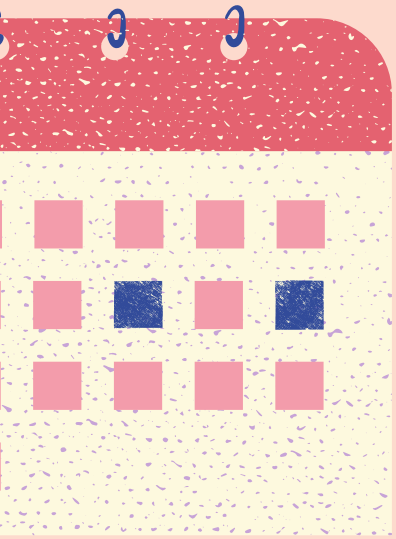
60/4

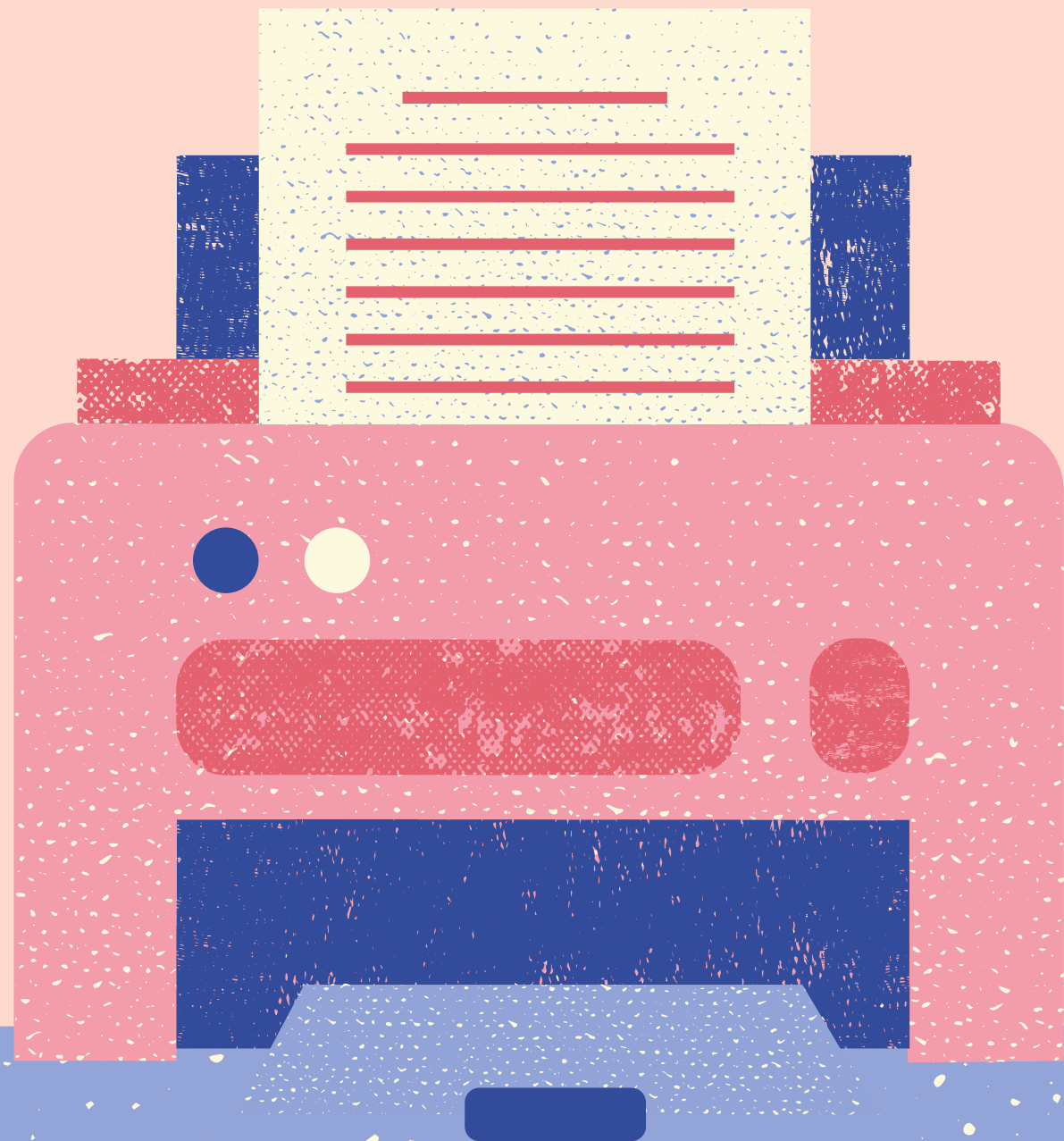
Запомните

быть, буду, будешь, будут	být
*горький	hořký
*горячий	horký
делать [d'élət'], -аю, -аешь, -ают	dělat
дом	dům
думать, -аю, -аешь, -ают	myslet
забыть, забуду, забудешь, забудут он забыл, она забыла	zapomenout; zapomněl; zapomněla
звонить, -ню, -нишь, -нят	telefonovat
какой, какая, какие	jaký
квартира	byt
книга	kniha
компакт-диск	kompaktní disk, CD
конечно [kan'éšnə]	ovšem
красивый, красивая	hezký, hezká; krásný, krásná
красный, красная	červený, červená
метро [m'itró], <i>nesklonné</i>	metro
мобильник [mab'il'n'ik]	mobil
мобильный телефон	mobilní telefon
нельзя [n'il'z'á]	není možno, nelze
номер [nóm'ər]	číslo
около [ókələ]	u
осторожно [astaróžnə]	pozor, opatrně
песня [p'ésn'ə]	píseň

Děkují vám za spolupráci!

Seznam literatury

